

La Trapa reserva biològica

Amics de La Trapa

Grup Balear d'Ornitologia
i Defensa de la Naturalesa

La Trapa

reserva biològica

Amb aquest nom es coneix la Reserva Biològica propietat del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB), situada a l'extrem més occidental de l'illa de Mallorca, amb una extensió de 81 hes.

01. LA HISTÒRIA

L'any 1810 arriba a Mallorca, expulsada de França per Napoleó, una congregació de monjos Trapencs. Aquests s'instal·laren a una finca de muntanya del municipi d'Andratx on construïren un monestir, diferents dependències agrícoles i construïren tres fonts de mina que transformaren la, fins a llavors, estèril Vall de Sant Josep en un petit verger capaç de proporcionar aliments als 40 monjos que allà habitaren.

Després de la desamortització d'en Mendizabal, aquests foren expulsats d'Espanya i la finca passà a ser una propietat privada.

A mitjans del segle XX, pateix un progressiu abandonament, iniciant-se un deteriorament de les edificacions. Així fins a l'any 1980, quan a la propietat de la finca es planteja una parcel·lació i urbanització de tan incomparable paratge.

Davant d'aquesta amenaça, el GOB es planteja una ambiciosa i novedosa iniciativa: l'adquisició d'un espai natural per a la seva protecció.

02. L'ADQUISICIÓ

D'aquesta manera es posen en marxa diferents iniciatives amb l'objecte de captar recursos que permetin fer front als pagaments per a la compra de la finca.

Així es venen camisetes i loteria, es fan concerts, una subscripció popular, subhastes d'obres d'art i s'aconsegueix el suport de diferents entitats conservacionistes d'àmbit internacional (WWF, International Fund for Monuments, Comitè Suïss per a la Protecció de les Aus i la Societat Zoològica de Frankfurt) i neix així l'Associació d'Amics de La Trapa, amb l'objecte de donar suport a la compra i a la posterior gestió de l'espai.

A la compra de La Trapa conflueixen tres objectius diferents: aturar el procés urbanitzador que amenaçava l'entorn, dotar l'espai d'una clara vocació pública que permeti el lliure accés a la finca i l'aprofitament de l'entorn per a la posada en marxa d'iniciatives experimentals en torn a la consecució d'un model de gestió sostenible per a la seva posterior replicació a d'altres espais naturals ja siguin de titularitat pública o privada.

03. ELS VALORS NATURALS

Ubicada en un entorn paisatgístic incomparable, La Trapa compta amb una magnífica representació de la varietat d'espècies animals i vegetals pròpies de la serra de Tramuntana.

Entre elles destaquen 16 espècies de plantes endèmiques, 14 espècies d'orquídies i espècies animals tan destacades com la Baldritja Balear (que té a La Trapa una de les colònies de cria més grans), el Busqueret Sard, l'Àguila Peixatera, la Gavina d'Audouin i el Falcó Marí.

Al 1980 es va crear a la Trapa el primer Refugi de fauna de les Illes Balears.

La finca, ubicada al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana, forma part de la xarxa Natura 2000 i ha estat declarada Zona d'Especial Protecció per a les Aus i Lloc d'Interès Comunitari.

04. PATRIMONI CULTURAL

La Trapa destaca per la seva varietat d'elements arquitectònics singulars presents a la finca (sitges, forns de calç, marjades, eres, molí de sang, ...), per les restes d'un antic monestir Trapenc i especialment per l'enginyós sistema de captació d'aigua dissenyat pels monjos.

05. ELS OBJECTIUS

1r Recuperar el patrimoni natural i cultural i les activitats tradicionals.

La finca fou devastada en el passat per diferents incendis forestals que han afectat dràsticament la coberta vegetal a determinades àrees. Les zones antigament cultivades han patit l'abandonament al llarg de dècades amb una progressiva pèrdua de biodiversitat i donant lloc a processos erosius, a més de la pèrdua de la quasi totalitat d'arbres fruiters presents un temps a la finca i de l'esgotament de les fonts.

Igualment, l'abandonament de la finca ha tingut efectes molt negatius sobre la conservació del patrimoni arquitectònic (caiguda de teulades esbucament de marges i d'una de les fonts de mina).

Per tot això, la recuperació natural, agrícola i arquitectònica és un objectiu de màxima prioritat.

2n Experimentar sistemes que millorin la gestió.

Davant de la diversa i ingent tasca necessària per aconseguir l'objectiu anterior, resulta necessari i de gran interès experimentar sistemes de gestió novedosos i alternatius que es puguin demostrar especialment eficaços, ambientalment adequats i econòmicament viables per tal d'aconseguir una òptima restauració de la finca. La lluita contra l'erosió, la recuperació forestal, la gestió ecològica de cultius i l'arquitectura basada en criteris de bioconstrucció, per citar un parell d'exemples, ofereixen enormes possibilitats d'experimentació.

3r Difondre les experiències i promoure les bones pràctiques.

La majoria de finques de muntanya de Mallorca es troben amb dificultats similars a les de La Trapa, per la qual cosa resulta molt interessant poder fer-les participants dels resultats aconseguits mitjançant l'aplicació de tècniques experimentals i alternatives. Així, es procura difondre convenientment les experiències realitzades i que puguin contribuir a la millora de la gestió d'altres finques amb problemes ambientals similars, creant una xarxa de gestors d'espais naturals.

4t Incrementar el grau de conscienciació ambiental de la ciutadania.

Posat que la finca és àmpliament coneguda per part dels aficionats a l'excursionisme, tant nacionals com estrangers, (s'han calculat unes visites anuals que ronden les 10.000 persones), La Trapa ofereix unes possibilitats òptimes per a l'educació ambiental i la difusió dels projectes que allà es duen a terme. El disseny de continguts i l'oferta i realització d'activitats educatives poden contribuir positivament a la formació de la consciència ambiental en els escolars i de més visitants.

06. ELS RESULTATS

Des de la seva adquisició, el GOB i els Amics de La Trapa han assumit l'important compromís d'assolir els ambiciosos objectius proposats. La tasca no ha estat senzilla degut a la manca de suports econòmics estables i suficients. Tot i això s'ha avançat molt en determinades línies, entre les quals destaquem:

❖ Rehabilitació de les edificacions

Dins del marc d'un conveni signat amb el Consell de Mallorca, s'han iniciat les obres de restauració de l'antic monestir per a la seva conversió en refugi de muntanya amb espais per a la recerca científica i l'educació ambiental. Les feines resulten especialment complexes per la dificultat d'accés i pel fet de treballar en la recuperació de tècniques i materials tradicionals.

Hores d'ara s'ha consolidat la runa per evitar més esbucaments, s'han restaurat la volta de la capella i diferents dependències i s'han recuperat tot un seguit de marges.

❖ Protecció davant els incendis forestals.

L'any 1994, un gran incendi forestal arrasà La Trapa i d'altres 1.500 Hes del municipi d'Andratx. Aquest fet va evidenciar la necessitat d'adoptar mesures de protecció davant de futures situacions similars.

Entre les tasques dutes a terme destaquen la creació d'una faixa agrícola de discontinuïtat forestal, la instal·lació d'una reserva d'aigua contra incendis forestals i la posada en marxa d'experiències de silvopascultura preventiva (aprofitament de la pastura controlada de someres per al control de la vegetació a les zones tallafocs)

❖ Mesures de conservació del sòl

Les elevades pendents a la finca donen peu a una erosió del substrat sobretot després d'un incendi forestal. Per això, s'han executat diferents mesures de lluita contra la pèrdua de sòl fèrtil fent servir restes forestals provinents de l'incendi i col·locats conformant marges de contenció de l'erosió.

❖ Recuperació de zones agrícoles

La Vall de Sant Josep, on es va construir el monestir Trapenc, va ser ocupat al passat per diferents cultius per al manteniment de la comunitat de monjos. A la partida d'aquests, les marjades foren abandonades i foren colonitzades per la garriga. Aquests darrers anys s'ha recuperat la quasi totalitat de la superfície agrícola original fent sembra i plantació de varietats locals que procuren aliment a la biodiversitat present.

Cal destacar que la mateixa recuperació de l'activitat agrícola a les marjades permeté recuperar el cabdal de les fonts de mina, fonamentades en un sistema d'infiltració de la pluja a les terres agrícoles y posterior drenatge (qnat), sense interrupció fins aleshores.

❖ Suport a la regeneració natural de la vegetació

Els successius incendis patits a la zona han empobrit la diversitat vegetal i han condicionat la recuperació natural. Per això s'ha procedit a la reforestació de determinades zones amb diverses espècies arbustives i arbòries.

S'han dut a terme diferents experiències per a determinar l'efectivitat de la recuperació vegetal en funció de les condicions aplicades (tancaments perimetrals per evitar la predació de cabres, recs puntuals, mesures per a la reducció de la insolació, sembra aèria,...).

❖ Educació ambiental

D'ençà de l'adquisició de la finca, son ja milers d'escolars els que han passat per La Trapa i han realitzat les activitats educatives específicament dissenyades per l'equip d'educació ambiental. Això s'ha complementat amb l'edició de diferents materials didàctics amb els quals es pretén donar a conèixer els valors naturals i culturals de La Trapa a la societat en el seu conjunt.

❖ Foment del voluntariat

La implicació de la societat civil al projecte ha estat una constant des de la compra de la finca, tant per la iniciativa d'adquisició col·lectiva (subscripció popular), com per la implicació del grup de voluntaris...

Aquest punt darrer va ser pioner en la constitució d'un grup estable de gent que participa de manera directa en la gestió d'un espai natural de vocació pública... A més de les jornades de voluntariat, es duen a terme camps de voluntariat a l'estiu.

❖ Restauració d'elements de l'arquitectura tradicional

Al llarg d'aquests anys s'han dedicat grans esforços econòmics i humans per al manteniment i restauració de l'ampli patrimoni etnològic que alberga la finca en forma d'arquitectura popular lligada a l'agricultura. Encara que queda molt per fer, s'ha aconseguit invertir el procés de degradació que feia perillar la conservació d'aquest valuós patrimoni i s'han restaurat diferents elements com l'era, canaletes d'aigua, marges i el molí d'aigua.

❖ Acció social

Les tasques que es duen a terme a la finca inclouen accions d'àmbit social adreçades als col·lectius socials en risc d'exclusió. Així, s'han desenvolupat projectes on s'han integrat participants provinents de Creu Roja, Institucions Penitenciàries, Projecte Home i la Direcció General de Menors del Govern Balear.

[07. PLA DE GESTIÓ]

Recuperació arquitectònica

- Restauració de les edificacions principals
- Habilitació de l'oficina d'informació
- Restauració de diferents elements arquitectònics singulars i conservació i manteniment dels ja restaurats

Recuperació agrícola

- Recuperació de cultius en marjades
- Recuperació de superfícies agrícoles abandonades
- Recuperació d'espècies cultivades desaparegudes
- Plantació d'arbres fruiters

Educació ambiental

- Activitats educatives amb escolars
- Jornades quinzenals de voluntariat
- Camps de voluntariat ambiental

Conservació de la biodiversitat

- Reforestació
- Control biològic de la vegetació piròfita
- Protecció contra incendis forestals
- Instal·lació de menjadores per a aus carronyaires
- Protecció de la fauna cavernícola

Ús públic

- Vigilància
- Informació als visitants
- Habilitació de panells informatius

Administració

- Planificació
- Coordinació
- Obtenció de recursos
- Difusió pública

- ❖ La gestió d'una finca com la Trapa és possible gràcies a la dedicació dels treballadors de la Reserva, la col·laboració dels voluntaris, la realització dels camps de voluntariat ambiental i el suport de diferents entitats, institucions, empreses i donants que, conscients de la idoneïtat de la iniciativa, col·laboren mitjançant suports puntuals o regulars en la realització de les diferents activitats i projectes que es duen a terme a la Reserva.

Aquests suports són determinants per a la consecució dels objectius, essent part determinant de la gestió.

reserva biològica

La Trapa